YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

16 päivänä toukokuuta 2002 *

Asiassa C-482/99,

Ranskan tasavalta, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston jaostopäällikkö G. de Bergues ja F. Million, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään G. Rozet ja J. Flett, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii Ranskan Stardust Marinelle myöntämistä tuista 8 päivänä syyskuuta 1999 tehdyn komission päätöksen 2000/513/EY kumoamista (EYVL 2000, L 206, s. 6),

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, F. Macken, N. Colneric ja S. von Bahr sekä tuomarit C. Gulmann, D. A. O. Edward, A. La Pergola, J.-P. Puissochet, J. N. Cunha Rodrigues ja C. W. A. Timmermans (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten 10.7.2001 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 13.12.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ranskan tasavalta on yhteisöjen tuomioistuimeen 20.12.1999 jättämällään kanteella vaatinut EY 230 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan Ranskan Stardust Marinelle myöntämistä tuista 8 päivänä syyskuuta 1999 teh-

dyn komission päätöksen 2000/513/EY (EYVL 2000, L 206, s. 6; jäljempänä riidanalainen päätös).

Kanteen perustana olevat tosiseikat

2 Stardust Marine-yhtiö (jäljempänä Stardust), jonka pääasiallinen toiminta liittyy huvivenemarkkinoihin, on perustettu vuonna 1989. SBT-Batif-pankki (jäljempänä SBT), joka on Crédit Lyonnais -konserniin kuuluvan Altus Financen (jäljempänä Altus) tytäryhtiö, sitoutui alun perin rahoittamaan Stardustia lainoin ja takauksin.

3 Viiden vuoden voimakkaan kasvun jälkeen Crédit Lyonnais kirjasi tappiollisia tuloksia vuonna 1992 (-1,8 miljardia Ranskan frangia (FRF)) ja vuonna 1993 (-6,9 miljardia FRF). Ranskan pankkivalvontaviranomaisen kehotuksesta Ranskan viranomaiset tekivät vuonna 1994 päätöksiä Crédit Lyonnais'n taloudellisesta tukemisesta. Nämä koskivat pääoman korottamista 4,9 miljardilla FRF:lla ja sellaisista riskeistä ja kuluista vastaamista, jotka liittyivät sitoumuksiin, jotka siirrettiin erityiselle omaisuudenhoitoyhtiölle, Consortium de Réalisationille (jäljempänä CDR), joka on Crédit Lyonnais'n kokonaan omistama vuonna 1995 omaisuusjärjestelyksi kutsutun operaation yhteydessä perustettu tytäryhtiö. CDR osti Crédit Lyonnais'lta omaisuutta lähes 190 miljardilla FRF:lla. Rakennemuutossuunnitelman mukaisesti kaikki kyseinen omaisuus oli luovutettava tai myytävä.

4 Crédit Lyonnais'lla oli vuodesta 1994 ollut tytäryhtiönsä Altus Financen kautta määräysvalta Stardustissa sen jälkeen, kun Stardustin pääomaa korotettiin 44,3 miljoonalla FRF:lla, jonka Altus oli toteuttanut kuittaamalla saatavia lokakuussa 1994, ja Stardustin omaisuus siirrettiin osana Crédit Lyonnais'n

muuta omaisuutta vuonna 1995 tehdyn omaisuusjärjestelysuunnitelman mukaisesti CDR:n haltuun Stardustin heikkojen tulosten ja sen odotettavissa olevien tappioiden takia. CDR:n tytäryhtiönä Stardust kuului vielä vuoden 1995 jälkeen aina sen yksityistämiseen asti Crédit Lyonnais -konserniin, koska CDR oli vuoden 1998 loppuun asti Crédit Lyonnais'n kokonaan omistama konsolidoimaton tytäryhtiö. Crédit Lyonnais'n johdon suora määräysvalta Stardustin hallinnossa lakkasi kuitenkin tämän siirryttyä CDR:lle, sillä CDR:n ja Crédit Lyonnais'n johto erotettiin täysin toisistaan Ranskan Crédit Lyonnais -pankille myöntämän tuen hyväksymisestä tietyin edellytyksin 26 päivänä heinäkuuta 1995 tehdyn komission päätöksen 95/547/EY (EYVL L 308, s. 92) mukaisesti.

5 CDR toteutti Stardustin pääoman korottamisen kolmessa vaiheessa. Pääoman ensimmäinen korottaminen yhteensä 112 miljoonalla FRF:lla toteutettiin huhtikuussa 1995. Toisesta korotuksesta 250,5 miljoonalla FRF:lla päätettiin 26.6.1996 pidetyssä ylimääräisessä yhtiökokouksessa, ja se toteutettiin kahdessa maksuerässä, jotka suoritettiin kesäkuussa 1996 (kaksi kolmasosaa kyseisestä määrästä) ja maaliskuussa 1997 (jäljellä ollut kolmasosa). Kolmas pääoman korotus 89 miljoonalla FRF:lla toteutettiin 5.6.1997 pidetyn ylimääräisen yhtiökokouksen jälkeen.

6 Viimeisen kesäkuussa 1997 toteutetun pääomarakenteen vahvistamisen jälkeen CDR myi osuutensa Stardustissa (joka oli 99,90 prosenttia Stardustin osakepääomasta) FG Marinelle 2 miljoonan FRF:n kauppahinnalla.

Asian käsittelyn vaiheet komissiossa ja riidanalainen päätös

7 Komissio vastaanotti 20.6.1997 Ranskan tasavaltaa vastaan tehdyn kantelun, joka koski useita valtion toteuttamia Stardustin pääomarakenteen vahvistamistoimenpiteitä ja ehtoja, joilla CDR luovutti Stardustin FG Marinelle.

8 Komissio lähetti Ranskan viranomaisille 2.7.1997 kirjeen, jossa se pyysi näitä toimittamaan sille kaikki tarvittavat tiedot, jotka koskevat Stardustin taloudellista tilaa, toteutettuja pääomaa koskevia toimenpiteitä ja tarvittaessa CDR:n kyseisen omaisuuden luovutusta tai luovutussuunnitelmaa sekä myyntisitoumuksiin liittyviä täsmällisiä menettelytapoja.

9 Komissio päätti 5.11.1997 aloittaa EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan (josta on tullut EY 88 artiklan 2 kohta) mukaisen menettelyn, joka koski Stardustille myönnettyä rahoitustukea, ja se ilmoitti tästä Ranskan hallitukselle 8.12.1997 päivätyllä kirjeellä kehottaen tätä toimittamaan sille kaikki asian tutkimista varten tarvittavat tiedot.

10 Komissio antoi kyseisen menettelyn aloittamisesta 9.4.1998 muille jäsenvaltioille ja niille, joiden etua asia koskee, Ranskan hallituksen tuesta Stardust Marinelle EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisen tiedonannon 98/C 111/07 (EYVL C 111, s. 9).

11 Komissio ja Ranskan hallitus kävivät uutta kirjeenvaihtoa kyseisen menettelyn aloittamisen jälkeen.

12 Komissio teki riidanalaisen päätöksen 8.9.1999, ja se ilmoitti siitä Ranskan viranomaisille 13.10.1999.

13 Riidanalaisen päätöksen päätösosa kuuluu seuraavasti:

"*1 artikla*

Altus Financen lokakuussa 1994 toteuttama Stardust Marinen pääoman korottaminen 44,3 miljoonalla Ranskan frangilla, CDR:n huhtikuussa 1995 toteuttama Stardust Marinen pääoman korottaminen 112 miljoonalla Ranskan frangilla, CDR:n heinäkuusta 1995 kesäkuuhun 1996 maksama 127,5 miljoonan Ranskan frangin koroton laina sekä CDR:n toteuttama pääomarakenteen vahvistaminen 250,5 miljoonalla Ranskan frangilla kesäkuussa 1996 ja 89 miljoonalla Ranskan frangilla kesäkuussa 1997 ovat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea. Näitä toimenpiteitä, joiden kokonaismäärä on 450,4 miljoonaa Ranskan frangia 31 päivän lokakuuta 1994 arvon mukaan, ei voida pitää yhteismarkkinoille soveltuvina EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 2 ja 3 kohdan sekä Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen 61 artiklan 2 ja 3 kohdan nojalla.

2 artikla

Ranskan on vaadittava Stardustia maksamaan valtiolle tai CDR:lle 450,4 miljoonaa Ranskan frangia, joka vastaa kyseisten toimenpiteiden tukiosuutta 31 päivän lokakuuta 1994 arvon mukaan. Takaisinperittävään tukeen lisätään korko alkaen siitä, kun tuki asetettiin tuensaajan käyttöön, tuen todelliseen takaisinperintään asti. Korko perustuu aluetukien avustusekvivalenttien laskennassa Ranskassa käytettyyn viitekorkoon.

3 artikla

Ranskan on ilmoitettava komissiolle kahden kuukauden kuluttua tämän päätöksen tiedoksiantamisesta päätöksen noudattamiseksi toteuttamansa toimenpiteet.

4 artikla

Tämä päätös on osoitettu Ranskan tasavallalle."

Pääasia

14 Ranskan hallitus vetoaa riidanalaisen päätöksen kumoamiseksi nostamansa kanteen tueksi viiteen kanneperusteeseen.

15 Ranskan hallitus kiistää ensinnäkin sen, että Stardustille myönnetyt tuet olivat peräisin valtion varoista; tämä kanneperuste jakaantuu kahteen osaan. Ranskan hallitus väittää toiseksi, että komissio teki ilmeisen arviointivirheen, koska se ei katsonut, että SBT ja Altus toimivat järkevästi Stardustiin nähden. Ranskan hallitus väittää kolmanneksi, että riidanalainen päätös sisältää ristiriitaisuuksia, jotka koskevat muun muassa tuen myöntäjän yksilöintiä. Ranskan hallitus väittää neljänneksi, että kyseisellä päätöksellä loukataan oikeusvarmuuden periaatetta, koska päätös on ristiriidassa komission aiempien päätösten kanssa. Ranskan hallitus väittää lopuksi, että komissio on loukannut Ranskan hallituksen puolustautumisoikeuksia menettelyssä, joka johti riidanalaisen päätöksen tekemiseen.

Alustavat yleiset toteamukset

16 Aluksi on syytä todeta, että riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että komission arviointi, joka liittyy siihen, onko kyseisiä toimenpiteitä pidettävä valtiontukena, koskee ensisijaisesti rahoitustukia, jotka myönnettiin Stardustille ennen kuin yhtiö siirrettiin omaisuudenhoitoyhtiö CDR:lle.

17 Komissio nimittäin myöntää riidanalaisessa päätöksessä, että jos "valtion vuoden 1995 jälkeen (jolloin Stardust siirrettiin omaisuudenhoitoyhtiölle) CDR:n kautta toteuttamia toimenpiteitä tarkastellaan erillään kontekstista, vaikuttaa siltä, että niiden tavoitteena on ollut terve johto, tappioiden minimointi ja valtion omaisuuden säilyttäminen. — — Vaikka tämä olettamus olisi osoittautunut oikeaksi ja CDR olisi hoitanut sijoitustoimintaansa järkevästi, kyseessä on Stardustille myönnetty tuki" (riidanalaisen päätöksen 50 kohta). Riidanalaisen päätöksen 51 kohdassa todetaan lisäksi, että "[tämän] toimenpiteen arvioimiseksi komissio ottaa huomioon valtion Stardustin hyväksi toteuttamien toimenpiteiden jatkuvuuden — — , eikä yrityksen siirtäminen CDR:lle ole keskeyttänyt niitä; ei siis voida katsoa, että tukia ei olisi myönnetty ennen vuotta 1995".

18 Lisäksi on todettava, että vaikka komissio on katsonut riidanalaisessa päätöksessä, että Altuksen lokakuussa 1994 ja CDR:n huhtikuussa 1995, kesäkuussa 1996 ja kesäkuussa 1997 toteuttama Stardustin pääomarakenteen vahvistaminen on EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tukea, on kuitenkin korostettava, että komissio itsekin myönsi, että kyseiset toimet ovat vain "ilmentymä" Stardustille ennen lokakuuta 1994 myönnetyistä tuista.

19 Riidanalaisen päätöksen 95 kohdassa nimittäin todetaan, että "kyseiset tukitoimenpiteet ovat tosiasiassa edeltäneet vuosina 1994—1997 toteutettuja yrityksen pääomarakenteen vahvistamistoimenpiteitä, jotka itse asiassa olivat vain niihin sisältyvän tuen siirtämistä, ja että ne liittyvät periaatteessa Crédit Lyonnais'n yritykselle myöntämään varomattomaan rahoitukseen nopean kasvun vuosina 1992—1994". Lisäksi kyseisen päätöksen 103 kohdan mukaan "pääomarakenteen vahvistamistoimenpiteitä" on arvioitava "sen tilanteen perusteella, jossa tuet todellisuudessa myönnettiin Stardustille vuosina 1992, 1993 ja 1994" (riidanalaisen päätöksen 48, 51, 53, 100—102, 106 ja 114 kohdassa on samansuuntaisia viittauksia).

20 Koska komissio on näin ollen katsonut, että riidanalaisessa päätöksessä todettu valtiontuki perustuu Altuksen ja SBT:n Stardustille vuosina 1992, 1993 ja 1994

myöntämään rahoitustukeen, yhteisöjen tuomioistuimen arvioinnin, joka koskee valtiontuen määrittelyä ja jota kantaja vaatii ensimmäisessä ja toisessa kanneperusteessaan, on koskettava ensisijaisesti juuri näitä toimenpiteitä.

Ensimmäinen kanneperuste

21 Ranskan hallitus kiistää tässä kanneperusteessa ensinnäkin sen, että Crédit Lyonnais'n tytäryhtiöiden Altuksen ja SBT:n Stardustin rahoittamiseen käyttämiä varoja voidaan pitää EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuina valtion varoina (kanneperusteen ensimmäinen osa), ja toiseksi sen, että Stardustin hyväksi toteutettujen tukitoimenpiteiden voidaan katsoa johtuvan Ranskan valtiosta (kanneperusteen toinen osa).

Ensimmäistä kanneperustetta koskevat alustavat yleiset toteamukset

22 Aluksi on syytä muistuttaa, että EY 87 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

23 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa, että ei ole syytä tehdä eroa sellaisten tilanteiden, joissa tuen myöntää suoraan valtio, ja sellaisten tilanteiden välillä, joissa tuen myöntävät julkiset tai yksityiset elimet, jotka valtio perustaa tai nimeää tuen hallinnoimiseksi (ks. mm. asia 78/76, Steinike & Weinlig, tuomio 22.3.1977, Kok. 1977, s. 595, Kok. Ep. III, s. 341, 21 kohta; asia 290/83,

komissio v. Ranska, tuomio 30.1.1985, Kok. 1985, s. 439, Kok. Ep. VIII, s. 39, 14 kohta; yhdistetyt asiat 67/85, 68/85 ja 70/85, Van der Kooy ym. v. komissio, tuomio 2.2.1988, Kok. 1988, s. 219, Kok. Ep. IX, s. 307, 35 kohta ja asia C-305/89, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, Kok. 1991, s. I-1603, 13 kohta). Yhteisön oikeudessa ei nimittäin voida hyväksyä sitä, että valtion tukia koskevat oikeussäännöt voitaisiin kiertää pelkästään sillä, että luodaan sellaisia riippumattomia toimielimiä, joiden tehtävänä on tukien jakaminen.

24 Jotta etuja voidaan pitää EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontukena, niiden on kuitenkin oltava suoraan tai välillisesti valtion varoista myönnettyjä etuja (ks. yhdistetyt asiat C-72/91 ja C-73/91, Sloman Neptun, tuomio 17.3.1993, Kok. 1993, s. I-887, Kok. Ep. XIV, s. 47, 19 kohta; asia C-189/91, Kirsammer-Hack, tuomio 30.11.1993, Kok. 1993, s. I-6185, 16 kohta; yhdistetyt asiat C-52/97, C-53/97 ja C-54/97, Viscido ym., tuomio 7.5.1998, Kok. 1998, s. I-2629, 13 kohta; asia C-200/97, Ecotrade, tuomio 1.12.1998, Kok. 1998, s. I-7907, 35 kohta; asia C-295/97, Piaggio, tuomio 17.6.1999, Kok. 1999, s. I-3735, 35 kohta ja asia C-379/98, PreussenElektra, tuomio 13.3.2001, Kok. 2001, s. I-2099, 58 kohta) ja niiden on johduttava valtiosta (ks. em. asia Van der Kooy ym., tuomion 35 kohta; asia C-303/88, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, Kok. 1991, s. I-1433, Kok. Ep. XI, s. 127, 11 kohta ja em. asia C-305/89, Italia v. komissio, tuomion 13 kohta).

Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

25 Ranskan hallitus väittää ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisessä osassa, että komissio tulkitsi virheellisesti EY 87 artiklan 1 kohdassa olevaa valtion varoja koskevaa käsitettä.

26 Ranskan hallitus väittää ensinnäkin, että jotta tuki voidaan katsoa valtiontueksi, perustamissopimuksen sanamuoto edellyttää, että tuen myöntäjän on osoitettu käyttäneen julkisia varoja. Ranskan hallituksen mukaan komissio ei voi päätellä ainoastaan sen perusteella, että kyseessä on julkisen sektorin yritys, että tämän käyttämät varat ovat välttämättä ja johdonmukaisesti valtion varoja. Ranskan hallituksen mukaan varojen tällainen määrittely, joka perustuu yksinomaan siihen, mikä elin varoja käyttää, on liian laaja. Ranskan hallitus väittää lisäksi, että tällaisen arviointiperusteen soveltamisen seurauksena julkisia ja yksityisiä yrityksiä ei kohdeltaisi yhdenvertaisesti, koska julkisia yrityksiä rangaistaisiin vain siksi, että ne kuuluvat julkiselle sektorille, mikä on EY 295 artiklan mukaisen yritysten omistusoikeusjärjestelmän neutraalisuutta koskevan perustamissopimuksessa määrätyn periaatteen vastaista. Yksityiset ja julkiset yritykset voivat nimittäin ottaa samalla tavalla riskejä, jotka voivat johtaa tappioon.

27 Ranskan hallitus väittää lisäksi, että Crédit Lyonnais'n ja sen tytäryhtiöiden varat eivät ole käsiteltävänä olevassa asiassa suoraan tai välillisesti tai edes osittain peräisin valtion varoista. Ranskan hallituksen mukaan pankkituet myönsi Stardustille alun perin Altuksen tytäryhtiö SBT, joka on siis Crédit Lyonnais'n tytäryhtiön tytäryhtiö ja joka hankki rahoituksensa yksityisillä pääomamarkkinoilla ilman julkisen vallan erityistä väliintuloa. Ranskan hallitus toteaa lisäksi, että Altus ja SBT eivät saaneet mitään julkisia varoja ennen kuin ne toteuttivat toimia Stardustin tukemiseksi ja että Crédit Lyonnais puolestaan ei saanut julkisia varoja ennen 30.6.1994, jolloin pääosa riidanalaisesta rahoituksesta oli jo myönnetty Stardustille.

28 Ranskan hallitus väittää lopuksi, että komissio on jättänyt noudattamatta sille kuuluvaa velvollisuutta perustella yhteisön säädös, koska se ei selvittänyt syitä, joiden vuoksi se katsoo, että Stardustin pääoman korottamiseksi käytetyt varat ovat EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja valtion varoja.

29 Komissio muistuttaa, että se katsoi riidanalaisen päätöksen 37 kohdassa, että "Crédit Lyonnais'n, joka on julkinen yritys, näihin toimenpiteisiin tytär-

yhtiöidensä SBT:n ja Altuksen kautta käyttämät varat ovat EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja valtion varoja". Komissio lisää, että se muistutti riidanalaisen päätöksen 39 kohdassa, että Ranskan valtion Crédit Lyonnais -konsernille myöntämistä tuista 20 päivänä toukokuuta 1998 tehdyssä komission päätöksessä 98/490/EY (EYVL L 221, s. 28; jäljempänä Crédit Lyonnais'lle myönnetyistä tuista tehty päätös) todettiin, että CDR:n varat ovat valtion varoja ja että tämä "ei johdu ainoastaan siitä, että CDR on valtion omistaman yrityksen kokonaan omistama tytäryhtiö vaan myös siitä, että sitä rahoitetaan valtion takaamalla osakkuuslainalla, ja sen tappiot ovat valtion vastuulla".

30 Komissio korostaa lisäksi, että valtion varoilla rahoitettuja toimenpiteitä ei ole automaattisesti katsottava valtiontueksi. Sen mukaan on osoitettava lisäksi, että kyseiset toimenpiteet eivät vastaa markkinataloudessa järkevästi toimivan sijoittajan toimenpiteitä. Komission mukaan muun muassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-123/97, Salomon vastaan komissio, 6.10.1999 antamasta tuomiosta (Kok. 1999, s. II-2925, 68 ja 69 kohta) nimittäin seuraa, että kun valtion omistama pankki käyttää varoja sellaiseen toimenpiteeseen, jonka myös yksityinen pankki olisi toteuttanut samanlaisessa tilanteessa, kyseessä ei voi olla valtiontuki. Komission mukaan kyseessä ei myöskään voida katsoa olevan EY 295 artiklan vastainen julkisten yritysten syrjintä.

31 Komissio toteaa myös, että Ranskan hallitus ei voi perustellusti väittää, että riidanalainen päätös on lainvastainen siksi, että siitä puuttuvat sen mukaan perustelut, jotka koskevat valtion varojen määrittelyä. Komissio väittää, että kyseisessä päätöksessä ilmoitetaan selvästi ne syyt, joiden takia komissio katsoo, että kyseiset toimet kuuluvat EY 87 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

32 Aluksi on todettava, että Ranskan hallitus ei kiistä, että CDR:n Stardustin rahoittamiseen käyttämät varat ovat EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja

valtion varoja. Näin ollen on syytä tutkia vain, onko Altuksen ja SBT:n Stardustin hyväksi ennen tämän siirtoa omaisuudenhoitoyhtiö CDR:lle myöntämien lainojen, pankkitakausten ja pääomarakenteen vahvistamistoimenpiteiden katsottava olevan valtion varoja.

33 Asiakirjoista ilmenee tältä osin, että valtio omisti 31.12.1994 noin 80 prosenttia Crédit Lyonnais'n osakkeista ja lähes 100 prosenttia sen äänivallasta. Crédit Lyonnais omisti 100 prosenttia Altuksen osakkeista ja Altus omisti 97 prosenttia SBT:n osakkeista, Crédit Lyonnais'n omistaessa loput 3 prosenttia. Lisäksi valtio nimitti Crédit Lyonnais'n toimitusjohtajan ja kaksi kolmasosaa sen hallituksen jäsenistä. Crédit Lyonnais'n toimitusjohtaja toimi myös Altuksen hallituksen puheenjohtajana, ja Crédit Lyonnais'n hallitus nimitti Altuksen hallituksen jäsenet.

34 Näin ollen on todettava, että Crédit Lyonnais, Altus ja SBT olivat valtion valvonnassa ja niiden oli katsottava olevan jäsenvaltioiden ja julkisten yritysten välisten taloudellisten suhteiden avoimuudesta 25 päivänä kesäkuuta 1980 annetun komission direktiivin 80/723/ETY (EYVL L 195, s. 35) 2 artiklan ensimmäisen kohdan toisessa luetelmakohdassa, sellaisena kuin tämä direktiivi on muutettuna 30.9.1993 annetulla komission direktiivillä 93/84/ETY (EYVL L 254, s. 16; jäljempänä direktiivi 80/723/ETY), tarkoitettuja julkisia yrityksiä. Ranskan viranomaiset voivat nimittäin käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa kyseisissä yrityksissä direktiivin 80/723/ETY edellä mainitussa säännöksessä tarkoitetulla tavalla.

35 On siis tutkittava, voidaanko tällaisen valtion valvonnan johdosta katsoa, että kyseisen valvonnan kohteena olevien yritysten varat ovat EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja valtion varoja käsiteltävänä olevan kaltaisessa asiassa, jossa asianosaiset eivät kiistä sitä, että kyseiset yritykset eivät saaneet Ranskan

viranomaisilta rahoitustukea, kuten takauksia tai erityisiä varojen siirtoja, ennen 30.6.1994.

36 Tältä osin on todettava ensinnäkin, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan valtion varojen siirtoa ei tarvitse osoittaa kaikissa tapauksissa, jotta yhdelle tai useammalle yritykselle myönnetty etu voitaisiin katsoa EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi (ks. mm. asia C-387/92, Banco Exterior de España, tuomio 15.3.1994, Kok. 1994, s. I-877, 14 kohta ja asia C-6/97, Italia v. komissio, tuomio 19.5.1999, Kok. 1999, s. I-2981, 16 kohta).

37 Toiseksi on muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa, että EY 87 artiklan 1 kohta koskee kaikkia rahoituskeinoja, joita viranomaiset voivat tosiasiallisesti käyttää tukeakseen yrityksiä, ilman että sillä seikalla olisi merkitystä, ovatko nämä varat pysyvästi valtion varoja. Näin ollen, vaikka määrät, jotka perustuvat kyseiseen toimenpiteeseen, eivät ole pysyvästi valtion itsensä hallussa, ne voidaan luokitella valtion varoiksi jo sillä perusteella, että ne ovat jatkuvasti valtion valvonnassa ja siis toimivaltaisten kansallisten viranomaisten käytettävissä (ks. asia C-83/98, Ranska v. Ladbroke Racing ja komissio, tuomio 16.5.2000, Kok. 2000, s. I-3271, 50 kohta).

38 Edellä esitetystä seuraa, että katsoessaan riidanalaisessa päätöksessä, että julkisten yritysten, kuten Crédit Lyonnais'n ja sen tytäryhtiöiden, varat ovat valtion valvonnassa ja näin ollen valtion käytettävissä, komissio ei tulkinnut EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtion varojen käsitettä virheellisesti. Valtio voi nimittäin käyttämällä määräysvaltaansa kyseisten yritysten suhteen ohjata niiden varojen käyttöä rahoittaakseen tarvittaessa muille yrityksille myönnettäviä erityisiä etuja.

39 Tällaisen tulkinnan ei myöskään voida katsoa johtavan siihen, että julkisia yrityksiä syrjittäisiin yksityisiin yrityksiin nähden, kuten Ranskan hallitus väittää. Käsiteltävänä olevan kaltaisessa asiassa julkisen yrityksen tilannetta ei voida verrata yksityisen yrityksen tilanteeseen. Valtio voi nimittäin julkisten yritystensä avulla pyrkiä muihinkin kuin kaupallisiin päämääriin, kuten direktiivin 80/723/ETY 11. perustelukappaleessa todetaan.

40 Ranskan hallitus ei voi myöskään perustellusti väittää, että riidanalaisella päätöksellä rikotaan EY 253 artiklaa siksi, että komissio ei esittänyt syitä, joiden vuoksi Stardustin hyväksi toteutettuihin toimenpiteisiin käytettiin valtion varoja.

41 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 253 artiklassa edellytetyistä perusteluista on nimittäin selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä riidanalaisen toimenpiteen tehneen yhteisön toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt, jotta he voivat puolustaa oikeuksiansa, ja että yhteisöjen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden (yhdistetyt asiat 43/82 ja 63/82, VBVB ja VBBB v. komissio, tuomio 17.1.1984, Kok. 1984, s. 19, Kok. Ep. VII, s. 421, 22 kohta ja asia C-156/98, Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, Kok. 2000, s. I-6857, 96 kohta).

42 Tältä osin riittää, kun todetaan, että riidanalaisessa päätöksessä mainitaan useaan otteeseen, muun muassa sen 27, 37 ja 83 kohdassa, että komissio katsoo, että julkisten yritysten, kuten Crédit Lyonnais'n ja sen tytäryhtiöiden, varat ovat EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja valtion varoja. Ranskan hallitukselle ja yhteisöjen tuomioistuimelle selvisivät näin ollen syyt, joiden johdosta komissio katsoi, että käsiteltävänä olevassa asiassa kyseessä olivat valtion varat.

43 Edellä esitetyn perusteella ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Ensimmäisen kanneperusteen toinen osa

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

44 Ranskan hallitus väittää ensimmäisen kanneperusteen toisessa osassa, että komissio tulkitsi virheellisesti käsitettä, joka koskee valtiosta johtuvaa toimenpidettä, ja että SBT:n ja Altuksen Stardustille myöntämän rahoitustuen ei voida katsoa johtuvan valtiosta.

45 Ranskan hallitus väittää, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa, että komission on tarkasteltava tapauskohtaisesti arviointiperustetta, joka koskee valtiosta johtuvaa toimenpidettä, ja että tästä ei voida olettaa olevan kyse vain siksi, että yritys elimellisesti kuuluu julkiselle sektorille. Ranskan hallitus väittää nimittäin, että pelkästään se arviointiperuste, joka koskee yrityksen olemista valtion valvonnassa, ei riitä osoittamaan, että yrityksen toiminta johtuu valtiosta.

46 Ranskan hallitus väittää lisäksi, että komissio ei voi katsoa valtion olevan vastuussa rahoituksesta, jonka kyseisen pankin tytäryhtiön tytäryhtiö myönsi, ellei se jätä ottamatta huomioon omaa Crédit Lyonnais'lle myönnetyistä tuista teke-

määnsä päätöstä, jossa todetaan olennaisia puutteita valvonnassa sekä emoyhtiö- että konsernitasolla.

47 Ranskan hallitus muistuttaa lisäksi, että Ranskassa kaupallisiksi yhtiöiksi perustetut julkiset yritykset toimivat samojen sääntöjen mukaisesti kuin yksityiset yhtiöt, ja niihin sovelletaan itsenäistä määräämisvaltaa koskevaa periaatetta. Sen mukaan SBT ja Altus tekivät käsiteltävänä olevassa asiassa päätöksensä täysin itsenäisesti Crédit Lyonnais'sta ja, vielä suuremmalla syyllä, valtiosta riippumatta.

48 Komissio väittää, että valtio omisti enemmistön Crédit Lyonnais'n pääomasta ja sen äänivallasta ja että valtio myös nimitti sen toimitusjohtajan ja enemmistön sen hallituksen jäsenistä. Komissio katsoo, että näin ollen ei voida kiistää, että valtio valvoi Crédit Lyonnais'ta ja tämän kautta myös Altusta ja että valtio oli tämän valvonnan johdosta vastuussa Altuksen toteuttamista investoinneista siitä huolimatta, että Crédit Lyonnais'n tytäryhtiönsä toimintaa koskevaan valvontaan liittyi toimintahäiriöitä.

49 Komissio toteaa lisäksi, että Ranskan hallitus ei voi perustellusti väittää, että se ei tiennyt Altuksen toiminnasta, koska Altus on Crédit Lyonnais'n kokonaan omistama tytäryhtiö ja koska valtio omisti 80,7 prosenttia Crédit Lyonnais'n osakkeista ja lähes 100 prosenttia sen äänivallasta. Komission mukaan Ranskan viranomaisten komissiolle 5.1.1998 lähettämästä asiakirjasta myös ilmenee, että vuonna 1991 "pankkivaliokunta ja kauppa- ja valtiovarainministeri olivat huolissaan pankin kehityssuuntauksesta ja että pankkivaliokunta alkoi tutkia konsernin sellaisia tytäryhtiöitä, joiden riskinotto oli suurin. Altusta koskevat tutkimukset toteutettiin vuoden 1991 toisen vuosipuoliskon aikana". Kyseisen asiakirjan mukaan valtion edustajat ilmaisivat vuonna 1992 Crédit Lyonnais'n hallituksessa "huolestumisensa erityisesti Altus Financen riskejä koskevasta sisäisestä tarkastuksesta ja yhtiön tilanteesta". Komission mukaan Crédit Lyonnais'n uusien johtajien ja pankkivaliokunnan vuonna 1993 toteuttamista tutki-

muksista ilmenee, että "erityisesti Altus Finance otti uusia riskejä vuoden 1993 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana".

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

50 On selvää, että komissio katsoi riidanalaisessa päätöksessä, että Altuksen ja SBT:n Stardustille myöntämät rahoitustuet johtuivat valtiosta vain sen vuoksi, että Crédit Lyonnais'n tytäryhtiöinä Altus ja SBT olivat välillisesti valtion valvonnassa.

51 Ei voida hyväksyä sellaista tulkintaa, että edellytys, jonka mukaan toimenpiteen on johduttava valtiosta, jotta se voidaan katsoa EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi, täyttyy, kun toimenpiteen toteuttaa julkinen yritys.

52 Vaikka valtio voikin nimittäin valvoa julkista yritystä ja käyttää määräysvaltaa sen toteuttamiin toimenpiteisiin nähden, tosiasiallista valvontaa konkreettisessa tapauksessa ei voida automaattisesti olettaa. Julkinen yritys voi toimia enemmän tai vähemmän itsenäisesti riippuen siitä, kuinka paljon valtio on jättänyt sille itsenäistä määräämisvaltaa. Tämä voi koskea myös Altuksen ja SBT:n kaltaisia julkisia yrityksiä. Näin ollen se, että julkinen yritys on valtion valvonnassa, ei riitä osoittamaan, että yrityksen toteuttamat toimenpiteet, kuten käsiteltävänä olevat rahoitustuet, johtuvat valtiosta. Lisäksi on tutkittava, ovatko viranomaiset tavalla tai toisella olleet osallisia siihen, että kyseisistä toimenpiteistä päätettiin.

53 Tältä osin ei voida vaatia osoittamaan, että viranomaiset ovat täsmällisellä määräyksellä konkreettisesti kannustaneet julkista yritystä toteuttamaan kyseessä olevat tukitoimenpiteet. Kun nimittäin otetaan huomioon valtion ja julkisten yritysten läheinen suhde, on olemassa todellinen vaara, että valtiontuki myönnetään julkisten yritysten kautta tavalla, joka ei ole avoin ja joka on perustamissopimuksessa määrätyn valtiontukia koskevan sääntelyn vastainen.

54 Kolmansien henkilöiden on yleensä lisäksi hyvin vaikea osoittaa konkreettisessa tapauksessa nimenomaan valtion ja julkisen yrityksen välisen etuoikeutetun suhteen takia, että julkisen yrityksen toteuttamat tukitoimenpiteet johtuvat tosiasiassa viranomaisten määräyksestä.

55 Edellä esitettyjen syiden johdosta on todettava, että julkisen yrityksen toteuttaman tukitoimenpiteen voidaan päätellä johtuvan valtiosta kaikkien käsiteltävänä olevaa asiaa koskevien seikkojen ja kyseisen toimenpiteen toteuttamishetkellä vallinneiden olosuhteiden perusteella. Yhteisöjen tuomioistuin on tältä osin huomioinut sellaisen tilanteen, jossa tarkasteltavana oleva elin ei voinut tehdä riidanalaista päätöstä ottamatta huomioon julkisen vallan vaatimuksia (ks. mm. em. asia Van der Kooy ym. v. komissio, tuomion 37 kohta), ja sellaisen tilanteen, jossa sen lisäksi, että julkiset yritykset, joiden kautta tuet myönnettiin, olivat elimellisesti sidoksissa valtioon, näiden oli myös otettava huomioon comitato interministeriale per la programmazione economican (CIPE, taloudellista suunnittelua koskeva ministeriöiden välinen komitea) antamat toimintaohjeet (em. asia C-303/88, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, 11 ja 12 kohta ja em asia C-305/89, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, 13 ja 14 kohta).

56 Myös muiden seikkojen perusteella voi olla mahdollista katsoa, että julkisen yrityksen toteuttama tukitoimenpide johtuu valtiosta; tällaisia seikkoja voivat olla muun muassa julkisen yrityksen integroituminen julkishallinnon rakenteeseen, yrityksen toiminnan luonne, toiminnan harjoittaminen markkinoilla yksityisten toimijoiden kanssa tavanomaisissa kilpailuolosuhteissa, yrityksen

oikeudellinen asema, se, sovelletaanko yritykseen julkisoikeutta vai yksityisoikeudellisia yhtiöoikeutta koskevia säännöksiä, viranomaisten harjoittaman yrityksen hallinnointia koskevan ohjauksen määrä tai muu seikka, joka osoittaa konkreettisessa tilanteessa, että viranomaiset ovat osallistuneet toimenpiteestä päättämiseen tai että on epätodennäköistä, että tästä ei ollut kyse, kun otetaan huomioon myös toimenpiteen laajuus, sen sisältö tai sen edellytykset.

57 Pelkästään se, että julkinen yritys on perustettu yksityisoikeudellisen pääomayhtiön muodossa, ottaen huomioon itsenäinen määräämisvalta, joka yrityksellä tämän johdosta voi olla, ei kuitenkaan riitä sulkemaan pois sitä mahdollisuutta, että tällaisen yhtiön toteuttama tukitoimenpide voi johtua valtiosta (ks. vastaavasti em. asia C-305/89, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, 13 kohta). Kun kyseessä on valvonta ja kun tähän käytännössä liittyy todennäköisiä mahdollisuus harjoittaa määräämisvaltaa, ei voida sulkea kokonaan pois mahdollisuutta, että yhtiön toteuttama toimenpide johtuu valtiosta, eikä näin ollen myöskään vaaraa perustamissopimuksen valtiontukia koskevien määräysten kiertämisestä, vaikka julkisen yrityksen oikeudellinen muoto voi sinänsä muiden seikkojen ohella olla merkityksellinen sen osoittamiseksi, onko jossakin konkreettisessa tilanteessa kyseessä valtion osallistuminen.

58 Käsiteltävänä olevassa asiassa on todettava, että komissio huomioi riidanalaisessa päätöksessä ainoastaan sen elimellisen arviointiperusteen, jonka mukaan Crédit Lyonnais, Altus ja SBT olivat julkisina yrityksinä valtion valvonnassa. Näin ollen on todettava, että tällainen tulkinta arviointiperusteesta, joka koskee valtiosta johtuvaa toimenpidettä, on virheellinen.

59 Ranskan hallituksen ensimmäisen kanneperusteen toinen osa on näin ollen perusteltu.

Toinen kanneperuste

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

60 Ranskan hallitus väittää toisessa kanneperusteessaan, että Crédit Lyonnais'n tytäryhtiöiden Stardustille myöntämät rahoitustuet olivat järkevää toimintaa niiden myöntämishetkellä vallinneissa olosuhteissa, toisin kuin komissio väittää riidanalaisessa päätöksessä.

61 Ranskan hallitus väittää ensinnäkin, että lainan myöntämistä on arvioitava sen perusteella, miten yksityinen sijoittaja olisi tavanomaisissa markkinaolosuhteissa suhtautunut siihen sen myöntämisajankohtana käytettävissään olevat tiedot ja kehityssuuntausta koskevat ennusteet huomioon ottaen. Ranskan hallituksen mukaan komission olisi siis pitänyt arvioida valtion toiminnan järkevyyttä ottaen huomioon kyseisenä ajankohtana vallinneet olosuhteet ja sen olisi pitänyt olla tekemättä arviointeja, jotka perustuivat myöhemmin vallinneeseen tilanteeseen. Ranskan hallitus katsoo, että mikään riidanalaisessa päätöksessä oleva seikka ei tue tulkintaa, jonka mukaan SBT:n ja Altuksen sitoumukset eivät olisi vastanneet markkinataloudessa järkevästi toimivan sijoittajan toimenpiteitä rahoitustukien myöntämisajankohtana.

62 Komissio muistuttaa tältä osin, että se korosti riidanalaisen päätöksen 22 kohdassa, että "kyseisiin toimenpiteisiin ei saa soveltaa jälkikäteisarviointia, vaan niitä on analysoitava ottaen huomioon niiden toteuttamishetkellä vallinneet olosuhteet" ja kyseisen päätöksen 25 kohdassa, että "arvioidessaan, ovatko Stardustin hyväksi toteutetut rahoitustoimenpiteet tukea, komissio ei ota huomioon nykytilannetta, jossa kyseisten toimenpiteiden (erittäin negatiivinen) tulos tunnetaan, vaan se ottaa huomioon olosuhteet Crédit Lyonnais'n myöntäessä rahoituksen eli ennen vuotta 1995".

63 Komissio korostaa lisäksi, että taulukossa 2, joka muodostaa riidanalaisen päätöksen 93 kohdan, olevien tietojen mukaan Stardustin nettotulos 31.12.1993 oli -15,9 miljoonaa FRF. Vaikka taseen loppusummaa ei 31.12.1994 vielä tiedetty, sillä tilikausi päättyi vasta 30.6.1995, jolloin nettotulos oli -361,2 miljoonaa FRF, komissio ilmoitti kuitenkin, että kansallisten viranomaisten mukaan tilintarkastuksesta voitiin todeta, että kun Altus otti Stardustin valvontaansa, yritys tarvitsi varauksia noin 203 miljoonan FRF:n arvosta (riidanalaisen päätöksen 31 kohta) ja että sen liikevaihto 31.12.1993 oli 117,5 miljoonaa FRF. Komission mukaan Stardustin tilanne oli näin ollen kriittinen jo paljon ennen kesäkuuta 1995 ja jo ennen 31.12.1994, jolloin Stardust siirrettiin CDR:lle.

64 Ranskan hallitus väittää toiseksi, että sellaista arviointiperustetta, joka koskee sitä, missä suhteessa lainaajan riskinotto on yrityksen taseeseen nähden, ja joka sen mukaan oli ainoa arviointiperuste, jonka komissio otti huomioon, ei voida pitää asiaankuuluvana sen määrittämiseksi, onko pankkilainan myöntäminen järkevää vai ei.

65 Komissio väittää, että käsiteltävänä olevassa asiassa Crédit Lyonnais'n riskinotto, joka ylitti huomattavasti Stardustin taseen loppusumman, muodostui pääasiallisesti palveluista, jotka olivat riittämättömiä kattamaan korkeat riskit. Komission mukaan kyseiseen riskinottoon, joka koski sellaisia rahoituspalveluja, kuten lainoja tai takauksia, joille on ominaista osakeinvestointia alhaisempi riski, liittyi kuitenkin todellisuudessa huomattavasti korkeampi riski kuin se, mikä olisi ollut hyväksyttävää edes hyvin riskialttiiden rahoituspalveluiden, kuten esimerkiksi osakkeiden, osalta, koska kyseinen riski ylitti osakkeenomistajan suurimman riskin kaikkein pahimmassakin tapauksessa, eli konkurssitilanteessa. Komission mukaan tällainen toiminta ei voi olla järkevästi toimivan sijoittajan toimintaa.

66 Ranskan hallitus väittää kolmanneksi, että riidanalaisessa päätöksessä olevaa väitettä raha-asioiden yksinomaisesta hoitajasta voidaan pitää korkeintaan yhtenä sellaisena seikkana muiden asiaankuuluvien arviointiperusteiden joukossa, joka voi tukea sitä, että rahoitusta ei ole pidettävä järkevänä. Kyseinen seikka

menettää Ranskan hallituksen mukaan kuitenkin merkityksensä, kun kyseessä on Stardustin kaltainen pieni yritys. Ranskan hallituksen mukaan on nimittäin erittäin yleistä, että Stardustin kaltaisten pienten ja keskisuurten yritysten rahaasioita hoitaa vain yksi pankki. Sen mukaan myös muissa jäsenvaltioissa, joissa eräät pankit ovat erikoistuneet pienten ja keskisuurten yritysten rahoittamiseen, vallitsee tällainen tilanne.

67 Komissio myöntää, että pankki voi todellakin olla tilanteessa, jossa se on yrityksen ainoa rahoittaja. Komissio kuitenkin väittää, että tällaisessa tilanteessa kyseinen pankki yrittäisi mukauttaa tarjoamansa rahoituspalvelut otetun riskin tasolle, se yrittäisi rajoittaa riskinsä taseen kokonaismäärään ja se yrittäisi hankkia yrityksen saataville vakuuksia, joiden avulla se voisi rajoittaa tappiotaan, mikäli tilanteen kehityssuunta olisi huono. Komission mukaan käsiteltävänä olevassa asiassa tapahtui kuitenkin päinvastoin.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

68 Aluksi on syytä muistuttaa, että julkisen vallan osallistuminen yritysten pääomarakenteeseen millä tavalla tahansa voi olla valtiontukea vain, jos EY 87 artiklan 1 kohdan edellytykset täyttyvät (ks. mm. asia C-142/87, Belgia v. komissio, ns. Tubemeuse-tapaus, tuomio 21.3.1990, Kok. 1990, s. I-959, Kok. Ep. X, s. 387, 25 kohta ja yhdistetyt asiat C-278/92, C-279/92 ja C-280/92, Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994, Kok. 1994, s. I-4103, 20 kohta).

69 Lisäksi on korostettava, että julkisten ja yksityisten yritysten yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta seuraa, että pääomia, jotka valtio antaa suoraan tai välillisesti jonkin yrityksen käyttöön olosuhteissa, jotka vastaavat tavanomaisia markkinaedellyksiä, ei voida pitää valtiontukina (em. asia C-303/88, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, 20 kohta).

70 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on siis arvioitava, olisiko kooltaan julkista sektoria hoitaviin organisaatioihin rinnastettavissa oleva yksityinen sijoittaja saattanut tehdä samanlaisissa olosuhteissa yhtä suuren pääomasijoituksen (asia C-261/89, Italia v. komissio, tuomio 3.10.1991, Kok. 1991, s. I-4437, 8 kohta; em. yhdistetyt asiat C-278/92, C-279/92 ja C-280/92, Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994, 21 kohta ja asia C-42/93, Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994, Kok. 1994, s. I-4175, 13 kohta), kun otetaan huomioon muun muassa kyseisten sijoitusten tekohetkellä käytettävissä oleva tiedot ja ennakoitavissa oleva kehityssuuntaus.

71 Asianosaiset eivät kiistä käsiteltävänä olevassa asiassa sitä, että sen tutkimiseksi, vastasiko valtion toiminta markkinataloudessa järkevästi toimivan sijoittajan toimintaa, valtion toiminnan taloudellista järkevyyttä on arvioitava ottaen huomioon rahoitustukien myöntämishetkellä vallinneet olosuhteet, ja on siis syytä jättää tekemättä arviointeja, jotka perustuvat myöhemmin vallinneeseen tilanteeseen.

72 Näin ollen, ja kun otetaan huomioon se, mitä tämän tuomion 16—20 kohdassa on todettu, on syytä tarkastaa, ottiko komissio huomioon vuosina 1992, 1993 ja 1994 vallinneet olosuhteet, kuten riidanalaisessa päätöksessä useaan otteeseen todetaan (ks. mm. sen 25 kohta), katsoessaan, että Altuksen ja SBT:n Stardustille myöntämät lainat ja takaukset eivät vastanneet järkevää toimintaa markkinataloudessa niiden myöntämisajankohtana käytettävissä olevat tiedot ja ennakoitavissa oleva kehityssuuntaus huomioon ottaen. Mikäli näin ei ole, komissio on soveltanut virheellisesti yksityistä markkinataloussijoittajaa koskevaa arviointiperustetta, ja tämä koskee myös Altuksen lokakuussa 1994 ja CDR:n huhtikuussa 1995, kesäkuussa 1996 ja kesäkuussa 1997 toteuttamaa Stardustin pääomarakenteen vahvistamista.

73 Tältä osin riidanalaisen päätöksen 25 kohdassa mainitaan, että "[SBT] pankki on ollut Stardustin raha-asioiden yksinomainen hoitaja" ja että sen rahoitustukea myönnettiin "monin eri tavoin, lähinnä suorina ja välillisinä lainoina (SBT:n myöntämää rahoitusta sijoittajille, jotka halusivat ostaa osuuksia Altuksen hal-

linnoimista aluksista) tai tälle rahoitukselle myönnettyinä takaussitoumuksina. Toimintaan liittyi suuria riskejä, sillä SBT vastasi niin pankkitoimintaan liittyvistä riskeistä kuin useista yrityksen taseen ulkopuolisista riskeistä".

74 Komissio korostaa kyseisen päätöksen 26 kohdassa, että tällaisessa toiminnassa ei noudateta normaalia huolellista pankkikäytäntöä ja että "[koska] tuki oli jatkuvaa, kyseessä ei todennäköisesti ollut pankin johdon tekemä yksittäinen virhe, vaan harkittu ja pysyvä käytäntö, jolla tuettiin Stardustin kasvua ja jonka ansiosta se sai edullisemmat rahoitusehdot kuin markkinoilla toimivat yksityiset pankit olisivat voineet myöntää".

75 Näiden seikkojen perusteella komissio katsoi riidanalaisen päätöksen 27 kohdassa, että "[voidaan] siis päätellä, ettei yksityinen markkinataloudessa toimiva pankki olisi myöntänyt sellaista jatkuvaa rahoitustukea, jota Crédit Lyonnais oli toteuttanut yrityksen hyväksi jo ennen pääomarakenteen vahvistamista vuonna 1994".

76 On kuitenkin todettava, että komissio ei ole yksilöinyt Stardustille vuosina 1992, 1993 ja 1994 myönnettyjen lainojen ja takausten määriä. Tällaiset täsmälliset tiedot ovat välttämättömiä sen arvioimiseksi, ovatko kyseiset rahoitustoimenpiteet järkeviä, ja jotta yhteisöjen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden. Komissio ei ole myöskään ilmoittanut syitä, joiden vuoksi kyseisiä eri rahoitustoimenpiteitä ei voitu pitää järkevinä tuona ajankohtana vallinneissa olosuhteissa. Riidanalaisessa päätöksessä ei nimittäin ole tältä osin mainintoja, jotka perustuisivat edellä mainittujen vuosien aikana saatavilla oleviin tietoihin, joissa otettaisiin huomioon erityisesti Stardustin taloudellinen tilanne, sen asema markkinoilla hiljattain perustettuna yhtiönä ja kyseisten markkinoiden kehitysnäkymät.

77 Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee myös, että soveltaessaan markkinataloudessa järkevästi toimivaa sijoittajaa koskevaa arviointiperustetta komissio otti huomioon loppuvuoden 1994 tilanteen, joka oli siis tukien tosiasiallista myöntämistä myöhempi ajankohta.

78 Komissio totesi ensinnäkin useaan kertaan (mm. riidanalaisen päätöksen 29, 33 ja 38 kohdassa), että vuoden 1994 lopussa SBT:n ja Altuksen ottamat Stardustia koskevat riskit olivat ainakin kaksi kertaa yhtiön taseen loppusummaa suuremmat. Kyseisen päätöksen 33 kohdan mukaan "vaikka kyseessä oleva yritys olisi kannattava ja hyvin johdettu, mikään järkevästi toimiva yksityinen pankki tai riskipääomayhtiö ei olisi — — ottanut yhdessä yrityksessä riskejä, jotka olivat kaksi kertaa yrityksen taseen suuruisia".

79 Riidanalaisen päätöksen 38 kohdassa täsmennetään toiseksi, että "[ottaen] huomioon yrityksen rahoitustilanteen vuoden 1994 lopussa, Crédit Lyonnais -yhtymän ottamat rahoitusriskit ja vuoden 1994 lopussa toteutetun tilintarkastuksen perusteella odotettavissa olevat tappiot, joilla perusteltiin yli 200 miljoonan Ranskan frangin uusia varauksia, jo tuolloin oli ennustettavissa, että näiden tukien kokonaiskustannukset tulivat olemaan satoja miljoonia frangeja".

80 Komissio toteaa kolmanneksi riidanalaisen päätöksen 83 kohdassa, että "[nämä] ennen yrityksen omaisuudenhoitoyhtiölle siirtämistä toteutetut rahoitustoimenpiteet eivät olleet markkinataloudessa toimivan yksityisen sijoittajan tavanomaista toimintaa, koska Crédit Lyonnais'lla (myöhemmin CDR:llä) oli epätavallisen suuri osuus Stardustissa saatavien ja taseen ulkopuolisten erien muodossa. Stardustin asiakkaille myönnetyn rahoituksen vuoksi osuus oli yli miljardi Ranskan frangia eli noin kolme kertaa yrityksen vuoden 1996 lopussa lasketun varallisuuden verran".

81 Riidanalaisen päätöksen itse sanamuodosta ilmenee näin ollen, että komissio sovelsi virheellisesti yksityistä markkinataloussijoittajaa koskevaa periaatetta, koska se ei arvioinut Stardustille myönnettyjä lainoja ja takauksia ottaen huomioon niiden myöntämishetkellä vallinneet olosuhteet. Tämä virheellinen soveltaminen ei koske ainoastaan kyseisiä lainoja ja takauksia vaan myös Altuksen lokakuussa 1994 ja CDR:n huhtikuussa 1995, kesäkuussa 1996 ja kesäkuussa 1997 toteuttamaa Stardustin pääomarakenteen vahvistamista, jonka komissio katsoi olevan "ilmentymä" Stardustille ennen lokakuuta 1994 myönnetyistä tuista, kuten tämän tuomion 16—19 kohdassa todetaan.

82 Myös Ranskan hallituksen toinen kanneperuste on näin ollen perusteltu.

83 Koska ensimmäinen kanneperuste, jonka mukaan sellaista arviointiperustetta, joka koskee sitä, johtuvatko Altuksen ja SBT:n Stardustin hyväksi toteuttamat rahoitustukitoimenpiteet valtiosta, on tulkittu virheellisesti, ja toinen kanneperuste, jonka mukaan yksityistä markkinataloussijoittajaa koskevaa arviointiperustetta on sovellettu virheellisesti, ovat perusteltuja, riidanalainen päätös on kumottava ilman, että muita Ranskan hallituksen esittämiä kanneperusteita tarvitsisi tutkia.

Oikeudenkäyntikulut

84 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska Ranskan hallitus on vaatinut komission velvoittamista oikeudenkäyntikulujen korvaamiseen ja koska komissio on hävinnyt asian, komissio on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Ranskan Stardust Marinelle myöntämistä tuista 8 päivänä syyskuuta 1999 tehty komission päätös 2000/513/EY kumotaan.**

2) **Komissio velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Rodríguez Iglesias Jann Macken Colneric

von Bahr Gulmann Edward La Pergola

Puissochet Cunha Rodrigues Timmermans

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä toukokuuta 2002.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja presidentti